

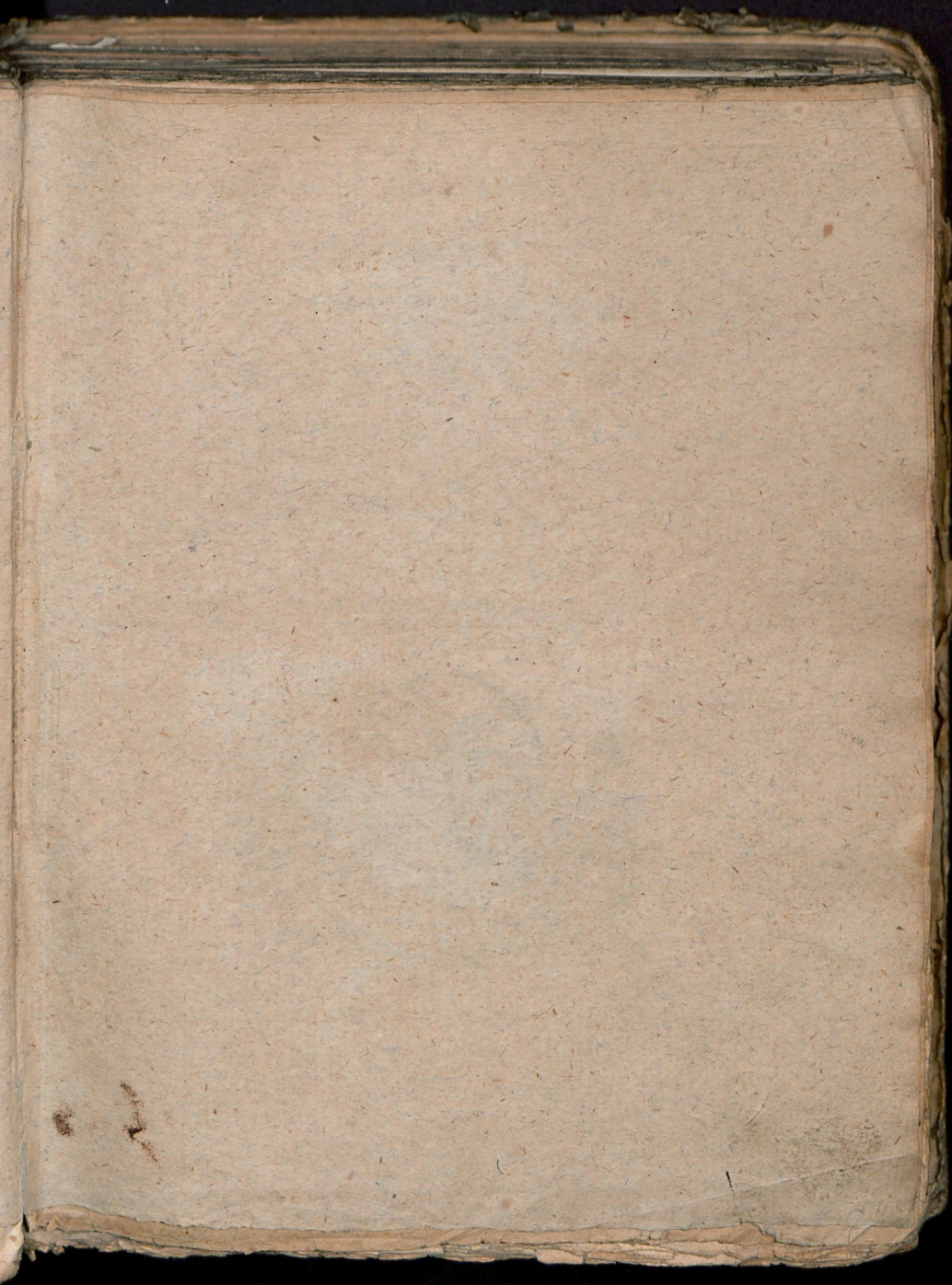


*Nb 53*

**I.**













10.  
MENNONITARVM  
DE ORIGINE  
HVMANAE CHRISTI  
NATVRAE

VERAM SENTENTIAM EXPLORAT,  
EXPLORATAMQVE AD VERBI DIVINI NORMAM  
EXIGIT ET DIIVDICAT,

---

ATQVE  
SECVND A HAC COMMENTATIONE  
DE  
NATALIBVS SALVATORIS  
SANCTE CELEBRANDIS  
CIVES SVOS ADMONET  
ACADEMIA IENENSIS.



---

IENAE  
LITTERIS FICKELSCHERRIANIS.





Q. D. B. V.

DEI GRATIA

ERNESTVS AVGVSTVS  
CONSTANTINVS,

DVX SAXONIAE, IVLIACI, CLIVIAE, MONTIVM, AN-  
GARIAE ET WESTPHALIAE, LANDGRAVIVS THVRINGIAE,  
MARCHIO MISNIAE, COMES PRINCIPIS DIGNITATE HEN-  
NEBERGIAE, COMES MARCAE ET RAVENSBERGAE,  
DYNASTA RAVENSTEINII, RELIQVA,

RECTOR ACADEMIAE IENENSIS  
MAGNIFICENTISSIMVS,

QVIDQVID BONI PROMERVIT  
SALVATOR OPTIMVS MAXIMVS

APPRECATVR CIVIBVS.

**Q**uod superiori anno pertractandum suscepimus sanctioris disciplinae  
argumentum, sacrorum solemnibus, quae singulis annis hoc tem-  
pore peragere solemus, accommodatum, vberius nunc persequi-  
mur. Nimirum animus est, in veram *Mennonitarum* de origine humanae  
Christi naturae opinionem inquirere, eamque omni accuratione & studio  
expendere atque diiudicare. Quam ob rem magnam confessionum copiam,  
publi-



publicarum aequè ac priuatarum, quibus illi sententiam suam de rebus diuinis declararunt, excusimus. Superfunt in his vna & altera, reliquis iam adiungendae. Qui magnam Britanniam incolunt Anabaptistae, vel, quo nomine ipsi appellari malunt, Baptistae duas constituunt familias, societatem quidem ciuilem, aut non ecclesiasticam, colentes, quarum vna Baptistae *particulares*, altera Baptistae *generales* vocantur. Illi de humana saluatoris nostri natura huiusque fabricatione publice profitentur: \* *Der Sohn Gottes, die zweyte Person der H. Dreyeinigkeit, wahrer und ewiger Gott, der Glantz der Herrlichkeit des Vaters, von einem Wesen, und Ihm gleich, der die Welt gemacht hat, und alle Dinge erhält und regieret*, nahm, da die Zeit erfüllt war, menschliche Naturan, mit allen wesentlichen Eigenschaften und allgemeinen Schwachheiten derselben, doch ohne Sünde. Denn er ist empfangen von dem heil. Geiste, welcher auf sie (die Maria) herabkam, und die Kraft des Höchsten hat sie überschattet. So wurde er von einer Weibsperson aus dem Stamm Iuda von dem Saamen Abrahams und Davids, nach der Schrift, geboren, dasz zwey ganze, vollkommene und verschiedene Naturen in einer Person unzertrennlich verbunden worden; hi:\*\* *Von Gott dem Sohne, unsern Herrn Iesu Christo glauben wir, dasz er der Sohn Gottes und des Menschen Sohn, wahrhaftig Gott, und wahrhaftig Mensch, der versprochene Messias sey, Aër nach seiner göttlichen Natur von einer ewigen Existenz war und ist, von und bey dem Vater, und also wahrhaftig Gott; und diese Gottheit verhüllete sich in einen menschlichen Körper, und nahm die Natur und Substanz eines Menschen in allen seinen Theilen und Schwachheiten, die Sünde allein ausgenommen, an sich. Und so wie er auf diese Weise in einem menschlichen Leibe verhüllter war, in der einen Person vereiniget, so ist er wahrhaftig nicht allein der Sohn Gottes, sondern auch der Sohn des Menschen.* Audiamus quoque de iisdem GUILIELMUM WALLVM, scriptorem anglicanum, qui paucos admodum in Anglia esse Anabaptistas affirmat, \*\*\*qui in eo versantur errore,

A 2

non

\* in Confessione, quam THOMAS CROSBY in *History of the English Baptists* Vol. III. Append. num. 2. publicauit, & GEORGIUS WILHELMVS ALBERTI in germanicam conuertit linguam in den Briefen betreffende den allerneuesten Zustand der Religion und der Wissenschaften in Großbritannien Theil IV. im Anhang Num. 2. Bl. 1265.

\*\* in Confessione, quae apud CROSBY *Histor. alleg. Vol. IV. Append. Num. 1.* & ALBERTI libro locoque cit. Num. 3. Bl. 1324. extat.

\*\*\* in *Historia baptismi infantum*, a IO. LVDOVICO SCHLOSSERO latine verba Part. II. Cap. VIII. §. 5. p. 408.





non ex Maria virgine Christum carnem adsumisse, sed e coelo secum tulisse, quae per ipsam, velut per canalem aqua, transierit, nihil quicquam ab ea humanae substantiae sibi adsciscens. *Anabaptistis Anglicanis iungimus Helveticos*, qui in litteris ad *Polonos* siue *Borussos*, *Argentorati* anno MDXCII. publice scriptis, de incarnatione Filii Dei copiose disputant, mentisque suae sensa hunc in modum exponunt: \* *Wy bekennen ende ghetuyghen van den Eenighen Soone Godts, die oock Mariae ende des Menschen Soon ghenoeemt wort, ende dat daerom, dat hy van Maria ontfanghen, ghebooren, ende van haer opgbevoet was, ende niet dat hy haer natuerlijke Soon was, gelijk ander Kinderen ontfangen ende ghebooren worden. Maer dese is en onverswackte Maghet ghebleven, Esai. 7. — Daerom feylen die ghenen, die Christum uyt den natuyrlicken Zade Mariae bekennen, dat hy van haer syn Vleysch ende Bloet ontfanghen heeft. — Daerom oock niet wy als sommige door natuyrtlick onderfoecken twee Soonen in ofte uyt Christo en dichten met onverstande. — Wy bekennen oock also, dat het woort dat vleysch is geworden, het Lichaem Christi door mede — werckinghe des Heylinghen Geest hem van Gode toebereydt, boven alle cloecker vernunft ende verstand, die welcke die wegen ende Oordeelen Gods uyt te reecken en veel te cleyen zyn.*

Cantilenas factas confessionum fidei vicem sustinere, atque de doctrina diuina, quam coetus quidam probat & sequitur, luculentum perhibere testimonium, viri rerum sacrarum peritissimi saepe multumque monuerunt.\*\* Quapropter ex *Anabaptistarum* quoque piis carminibus, quid de origine humanae Christi naturae statu credantue, cognoscamus. Ita autem illi canunt: \*\*\* *Nu willen noch sommighe hebben beleden, Dat de Heere Christus zyn*

\* *Coniunctae sunt istae litterae cum libello, qui inscribitur: Vrede Handelinghe, openbaer gebouden tot Amsterdam den 3. 4. en 5. October 1630 tusschen de Dieneren der Vlaemsche Gemeente ter eender, ende de Vereenighde Hooghduytschen Vriesen ter ander Zyde, Amsterdam 1630. pag. 42 - 47.*

\*\* Confer *GOTTLIEB WERNSDORFFII Dissert. de prudentia in cationibus ecclesiast. adhibenda Thes. XIII. §. 2. p. 55. 10. GOTTLIEB CARPZOVII Religions-Untersuchung der Boehmisch- und Mährischen Brüder Theil II. Cap. III. §. 7. Bl. 344. die fortgesetzte Sammlung von A. und N. theolog. Sachen auf das Jahr 1724. Bl. 453. auf das Jahr 1730. Bl. 264. auf das Jahr 1738. Bl. 339. auf das Jahr 1740. Bl. 575.*

\*\*\* *Vid. Fondament, oft de principalste Liedekens, welcke mochten dienen om van meest alle p. inten, of articulen des Christelicken gheloofs, levens ende Wardsels cer, Tot Haerlem 1633. pag. 60.*





zijn vleesch ende bloet van Maria heeft aenghenomen hier beneden, Maer zyt doch ghewaerschout, op u behoet, Voor sulcke woorden te segghen ondroet, Want sy met spoet, niet en zyn te vinden in te schriftuere; *Daerom wy blyven by Godts Woordt puere. Hierom vreemde ende vrienden eerbare, merckt ob myn eenvoudich bediet, Al had yeghelyck nu sebriffts ghenoech klare, Om te seggen dat Christus vleesch is, siet, Van boven of van beneden niet, Nochtans ick yeghelyck riet, Geen woorden, syllaben beneven Der schriftuere yemant opgeven.* Want ick nergens te vinden kan komen Dese clare woorden: Christus die heft zyn vleesch ende bloet aengenomen van Maria vleesch ende bloet beeleest. Zo en vinde ick oock niet klaer ghebrieft, Als sommighe belieft: Dat Christus zyn vleesch ende bloet van waerden niet van Maria heeft aengenomen op aerden. *Al ist dat de schrift klaer geeft te verstante, Dat den gheheelen Christum van boven is, Welck wy vast ghelooven, na schrifts vermane, Maer vreemde woorden: als aengenomen of niet: Of dat, Gods Sone niet en liet: Van persone, of yet Van se sstants, dryvoudig, of natueren: Zulcke woorden ons sonder schrift niet en gebeuren,*

Reliquum est, vt ex lege, quam ipsi in prima commentatione nobis praescriptimus *Anabaptistorum* sine *Mennonitarum catechismos* scriptaque alia, quae ipsorum doctores luci publicae exposuerunt, inspiciamus, veram eorundem sententiam, quo pacto Christus homo factus natusque est, certius pleniusque exploraturi. Ad manus nobis est *Catechismus*, sine auctoris nomine editus, \* in quo sola oracula diuina de natiuitate Iesu Christi, absque vlla dilucida ipsorum expositione, in medium proferuntur. Magis ingenue aperteque de eadem *Mennonitae Waterlandi* in suo *Catechismo*, quem REYNIERVM WYBRANTSZ composuisse ferunt, disserunt:\*\* *Het woordt is vleesch geworden, Ioh. I. te weten, niet door veranderinge van de Godtheyt in Menscheyt, ofte des woordts in vleesch, maar door aenneminghe van het vleesch, ofte Menscheydt tot de Godtheydt, ofte het woordt in een persoon. Gelyck hy, (Iesus Christus) na syne Godtheydt, wyt Godt den*

A 3

Vader

\* Titulus eius hic est: *Catechismus, dat is: Een korte uyttocht, principael uyt der H. Schrift, enn mede uyt de Fundamenten of Handboeckkens van N. S. enn D. P. aenwijsende rel. tot Haerlem p. 1633. pag. 40.*

\*\* pag. 192. 193. Vide *Eenighe Extracten, soo uyt den Catechismus, gheseldt door Reynier Wybrantsz, als weede uyt eenige Schriften cet. t'Amsterdam 1640 pag. 7. 25.*





Vader is gebooren, van alle eeuwicheydt, ob een onbegrypelycke wyse ware God na syn wesen en nature: so is hy oock naer syne Menscheydt van God na de werckende Kracht, daer door hy geworden en ghebooren is uyt de Maghet Maria, op een Goddelycke en overnaturelijcke wyse, een ware Mensch; id quod imitati sunt HERMANNVS SCHYN, PETRVS BEETS & ANGELVS ARNOLDVS DOREGEEST in *Epitome Catechismi*, \* quem iussu & auctoritate synodi Amstelodamensis an. MDCXCXVII. sociata opera effinxerunt; Vrage. Om wad reden belijd gy van hem, (Christo) die ontfangen is van den H. Geest? Antw. Om dat hy, die te vooren by den Vater was, en nu in de wereld niet na de gewoonte der natuur; maar verre boven dezelve, van den H. Geest, in t'lichaem van Maria, om mensch te worden, ontfangen wierd: niet dat de H. Geest in de menscheid van Christus, even als of'er nu geen H. Geest meer zyn zou, zig zou veranderd hebben, maar alleen om dat dit door de werkinge van Gods Geest, voor wien geen ding te wonderlyk is, op een onbegrypelycke wijze verricht wierd. Vrage. Waarom belijd gy hem geboren te zyn van Maria? Antw. Om dat hy, die na den Geest der Heligmakinge Gods Zone is, na den vleesche van Maria, als haare ware Zone, en de vrucht haares lichaams zynde, een waarachtig mensche is geworden, ons in alles gelyk, uitgenomen de Zonde. Vrage. Waarom belijd gy hem geboren uit de Maget Maria? Antw. Om dat gelyk zyn geboorte, zoo oock zyn werk bestaande in t'bevorderen van onze zaligheid, niet volgens de gewoonte, maar verre boven de swakke natur zyn gaan, als mede om zyn onbesmette heiligkeit af te beelden, ten dien einde zag men hem uit een maagt, die noit man bekende, in de weereld komen; & iterum ANGELVS ARNOLDVS DOREGEEST, qui solus singulari instinctu & studio Catechisimum conscripsit: \*\* Vrage. Op wat manier is de Menschwordinge van Gods Zoone geschiet? Antw. Op een alderfuyverste wyse, uit de H. Maaght Maria, zunder gemeenschap des mans, door de onbegrypelycke kragt des Allerhoogsten, de weten des H. Geest. Vra. Is de ontfankenis van Gods Zoone dan uit den H. Geest geschiet? Antw. Iae, want Zoo word getuyght Matth. I, 13. Vra. Maar is onse

<sup>v</sup> Korte Schets van Onderwys voor de aankomende Ieugd pag. 12. seq. qui libellus subiunctus est Kort Onderwys des Christelyken Geloofs, voor de Ieugd geschikt na de Belijdenissen der Doopsgezinden, te Amsterdam 1723.

<sup>o</sup> Inscibitur ille: Onderwysinge in de Christelyke Leere na de Belydenissen der Doopsgezinden, t'Amsterdam 1692. Arttykel VI, Vrage 19. sgg. p. 123. seq.





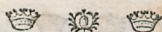
onze Heer Iesus na zyn Menscheyt dan eigentlijk uyt het Wesen van den H. Geest zelfs? Antw. Neen: want vobcersl, uyt den H. Geest, en beteekent niet nootfakelijk uit het Wesen van den H. Geest, als of de zelve de stof-felijke oorzaak van t'ligham Iesu ware geweest; maar veel eer door de kragt ende werkingen des H. Geests invoegen dat den H. Geest als de werkende oor-saak der ontfankenisse Iesu in t'ligham Mariae aangemerckt wordt. Ten anderen, indien onse Heere Iesus eygentlijk uyt het Wesen des H. Geests was, dan zoude hy ook met'er daat de Soone des H. Geests te noemen zyn; t'welk nochtans in de H. Schrift noyt geschiet. Ten derten hy en zoude dan ook geen eygentlyk waar menschelyk lighaam gehadt hebben, ende by gevolgh ook geen waaragtigh mensch hebben kunnen zyn; want zoodanigh als het wesen is, waar uyt de dingen gemaakt zyn, zoodanigh is ook het wesen der gemaakte dingen zelfs; itemque ADRIAAN VAN EEGHEM: \* Vraag. Wat is'er aan te merken omtrent het Mensworden? Antw. Dat de Zoon is uit gegaan van den Vader, daar hy eerst was, en is nedergedaald uit den Hemel in de nederste deelen der aarde, in't lighaam van zyne Moeder, die hem ongelichaamd, en op geene natuurelyke wys ontfangen heft uit den H. Geest. Vraag. Wat is'er noch aan te merken omtrent de Menswording? Antw. Dat het Woord is vlees geworden in'tlicham van de H. Maagd Maria, zoo dat het geen, dat in haar geteeld, gebaard, of ontfangen is, was uit den H. Geest, en van't Woord des Levens. Vraag. Was heft Maria tot deeze Menswording gedaan? Antw. Zy heeft Gods Zoon, dien zy op eene over-hatuurelyke wys hat ontfangen, natuurelyk verwarmd, gevoed, gedraa-gen, gebaard, en gezoogd, en hem alles toegebracht, dat andere moe-ders haare kinderen toebrengeen. Vraag. Wat besluit gy uit deeze Leer? Antw. Dat de mens Iesus Christus van zyne Vaderlyke Zyde uit God en daa-rom Gods Zoon is, en van zyne moederlyke zyde uit Maria; en zoo uit de men-sen en des menschen Zoon is, staande tusschen die beide als een recht recht Mid-delaar Gods en der menschen; denique HENRICVS WAERMA: \*\* Vrage. Maar

---

\* Vid. eius Onderwyzing in de Christelyke Godsdienst, uit de H. Schriftuur t'zaa-mengesteld, verrijkt met de Aanteekeningen van GERHARDVS DE WIND M. D. Te Middelburg 1715. Deel XIX. p. 126. sqq.

\*\* in Beknopt Ontwerp van vornaamste Geloof-Zaaken der Christelyke Godsdienst, T'Embden 1744. Cap. XI. p. 56. seq.





Maar leert ons de H. Schrift dat Christus Mensch geworden is? Antw. Ioh. 1, 14. Het Woordt is Vleesch geworden, en best onder ons gewoont. Vrage. Uit wie is Christus Mensch geworden? Uit de Maagt Maria, volgens Iesai. 7, 14. en gelyk wy lezen, Lucas Cap. 1. en 2. Hebr. 2. 14. 11. Warum hy ook het zaadt ter Vrouwe Gen. 3, 15. het zaadt Abrahams Gen. 2. 18. Gal. 3. 16. en de vrugt van Davids Lendenen genaamt wordt Hand. 2. 30. zoo dat hy, als Mensch, ons in alles is gelyk geweest, dogh zonder zonde Hebr. 2. 17. en 4. 15. Vrage. Maar strydt hier tegen niet Ioh. 14. 4. Wie zal een reynen geven uit den onreynen? Antw. Neen: Want schoon Maria onreynen zondig van nature was, gelyk alle andere menschen, zoo kon de Christus egter wel reyn uit een onreynen gebooren worden, en onbesmet in Maria bewaart blyven. Want de H. Geest, die zyn ontfangenis op een wonderdadige wyse bewerkt hadde, heeft Hem buiten twyffel, door zyne Goddelijke Almacht, onbesmet in het Lichaam zyner moeder konnen bewaaren.

Contra ea dogma hoc sacrum de conformatione humanae Christi naturae, mysterii plenum, partim iusto brevius, partim paulo obscurius, explicant SAMVEL APOSTOOL & SAMVEL VAN DEIL: \* Vrag. Hoe is de Sone Godts de Middelaer der menschen geworden? Antw. in syne Menschwordinge. Vrag. Waer in is die volrocken? Antw. 1. In syne ontfancknisse door den H. Geest. 2. In de geboorte uyt Maria. Vrag. Op wat wyse is die volrocken? Antw. In Nedrigheyt, op een onbegrypelycke wyse, sonder toedoen des Mans, en door de onschaduwingh des Alderhoogsten; auctor Catechismi germanici, \*\* cuius nomen ignoramus: Frage: Wie gläubest du an den Sohn? Antwort: Ich gläube, daß er ist Iesus Christus, der Sohn des lebendigen Gottes, unser Heyland, Erlöser und Seeligmacher, der von Ewig-

\* in de Waerheyds-Oeffeningh tot Bevorderinge van Kennisse en Godsaligbeyt, qui libellus catecheticus ann. MDCLXXVII. lucem vidit, Hooft-stuck XIV. p. 16. edit. Amsterdam 1730.

\*\* qui & separatim anno 1690. sine mentione loci prodiit hoc titulo: Kurtze Unterweisung aus der Schrift, so wir erachten denen zu wissen nützig, die sich zu der Gemeinschaft der Christlichen Gemeine, welche man Memnonisten nennet, begeben wollen, & coniunctim cum libro: Der Ausgang oder Bekehrung Menno Simons Blat 65. Exhibet quoque eundem, Anabaptisticum & enthuasiasticum Pantheon pag. 362. Continentur autem illa, quae ex eo recitavimus, Quaest 9.





*Ewigheit bey dem Vater gewesen, und zur erfüllten Zeit in die Welt gesandt; Er ist empfangen von dem heiligen Geiſt, geboren aus der geſegneten Jungfrauen mit Nahmen Maria; IACOBYS KAT: \* Vrage. Op hoedanig eene wyſe is de Zoon Gods Menſche geworden? Antw. Wat belangt de wyſe op welke hy Menſch is geworden, deſelve is voor ons geheel onbegrybelyk: De Engel des Heeren ſeyde tegen de H. Maagt, die den Middelaar baren ſoude: De H. Geest zal over u komen, en de Kragt des Alderhoogſten zal u overſchaduwen cet. Vrage. Wat ſiet gy in deſe woorden des Engels? Antw. Dat den Middelaar het Lichaam is roebereyd op eene wonderbaare, en voor ons onbevattelyke wyſe, door de Werkinge van den H. Geest, en de kragt des Alderhoogſten in een H. Maagt. So dat hy te gelyk is Godt, en Godts Zoon; en Menſch, en eens Menſchen Zoone. Vrage. Kund gy dit niet nader verklaren? Antw. Neen. Hoe Godt ſynen Zoon, dit Lichaam heeft toebereyd, ſtaat ons niet vaauwkeurig te onderſoecken. Het zy ons genoeg, dat de Zoone Godts ons in alles is gelyk geworden, uytgenomen de Sonde. — Wy houden dit voor eene Verborgentheyd der Godzaligheyt, die buyten allen twyffel ſeet groot is, dat Godt is geopenbaart in het Vleesch 1. Tim. 3. 14. En by deſe eenvoudige betydenis laten wy ſulks beruſten: ſonder wys te willen zyn boven het geene geſchreven is, Rom. 12, 3. ABRAHAM VERDVIN: \*\* Vraag. Hoe is de Zoon Gods menſch geworden? Antw. De Zoon Gods is menſch geworden op eene overwonderbaare en bovennatuurlyke wyſe door bewerking van den H. Geest in het lichaam van de H. Maagd Maria.*

Ex eo virorum doctorum numero, qui summa theologiae anabaptisticae capita singularibus scriptis explanarunt, duos duntaxat in medium producimus, qui nostro seculo claruerunt. Alter illorum, CORNELIUS VAN HUYZEN, pluribus verbis mysterium incarnationis Filii Dei exponit & illustrat. In de verhandeling, inquit, \*\*\* van die zonderlinge ſtuck des geloofs

\* Vid. illius Kort Begrip van de Leere der Waarheyt, volgens het Gevoelen der Doops-geſinde Chriſtenen: hun Vergadering houdende t'Amsterdam op de Pringegragt in de Arcke Noachs, Te Amsterdam 1736. Hoofſtuck IX pag 81.

\*\* in Chriſtelyk Onderwys in Geloof en Zeeden, te Amsterdam 1739. Hoofddael XIII. p. 42.

\*\*\* in de hiſtorifch Verhandeling van de Opkomst en Voortgang, mitſgaders de Godgeleert.





toofs moeten wy aanmerken. 1. Dat Christus den Zoon Gods is gebooven in de volbeyt des tyds, toen alle tydmerken, tot den tyd zyner geboorte gestelt, ten eynde waren. 2. Hy is gebooren te Bethleem Efrata, gelegen in het erfdeel der stam Juda. 3. Zyne geboorte is geweest uyt eene reyne en onaangetoerde Maagt Maria, die noyt Man bekend en hadde. 4. Dat de ontfankenis van Iesus in Maria is geschiet uyt den Heyligen Geest. Het zy dat men door de werkende oorzaak van Mariaas beswangering verstaat de derde bestaanykheit met nadruk de Heyligen Geest genoemt; of dat men hier door versta de Godbeyt der tweede bestaanykheit, die zig zelfs een lichaam uyt Maria zou hebben toegestelt, als sommigen willen. Dog men moet niet meenen, dat de Heylige Geest de stof van Christus Lichaam heeft in Maria ingestort, maat alleen, dat hy de stoffe of het zaat van Maria een baarende en voortteelende kragt, zonder de aanraaking van het zaat eenes Mans, gegeven heeft; en voorts, dat hy uyt dat maagdelyke zaat het lichaam van Christus geformeert, en langs de wegen der natuur, gelyk in't bereyden van andere lichamen geschiet, ter volkomenheyit gebragt, en met leven en beweginge bezielt heeft; ia ook de reedelyke Geest in dat lichaam ingestort, en op zyn tyd door de gewoone wyze van baaren vortgebracht. 5. Zoo heeft de Heylige Geest dan eenige stoffe van Maria, dat is, haat maagdelyk zaat, door zyne almogende kragt, eene voortteelende kragt en vrugtbaarheyit gegeven. Gelyk by ook het gemaakte lichaam voertzel uyt en van het bloet zyner Moeder gegeven heeft: want gelyk als de kinderen des vleesches en des bloeds deelagtig zyn, alzoo is by ook des zelfs deelagtig geworden Hebr. 2, 14. Uyt welke stellinge dan volgt, dat de Heere Iesus Christus waarlyk vleesch en bloet van de Maria heeft aangenomen, en dat hy dus uyt Juda en uyt den zate Davids geworden en gebooren is, zo veele het vleesch aangaad. 6. Moeten wy hier by ook geloven, dat het zaat van Maria, schoon zy zelve zondig was, en door de verdiensten van Iesus leven moest, door den Geest Gods gebeyligt, en tegen alle besmettinge berwaart is, zulks dat den reedelyken Geest in het lichaam als in een zuiveren en heyligen Tempel is ingestort. Alter IOHANNES BREMER de eodem breuitur stricimque sententiam dicit: \* Ook heeft men hier een merkelyk onderscheid

geleertheyd der Doopsgezinde Christenen Part. II. p. 130. sqq. edit. te Hoorn 1734.

\* Conf. eius Kort Begrip van godgeleerde Verhandelingen, tot Oeffening en Onderwys in de Gronden van de christelyken Godsdienst, te Amsterdam 1747. Hoofst. stuk XXV. §. 5. p. 112.





scheid tussen den Menschē Christus Iesus en andere menschen aen te merken, hier in bestande, (1) dat Hy op een bovennatuurlyke, onbegrypelyke en t'eenemael Goddelyke wyze, door den H. Geest ontfangen en uit de Maegt Maria gebooren is; ten welken opzichte Hy daerom ook de Zoone Gods genaemt wordt; Luc. 1, 34-35. (2) dat Hy, zonder eenige de minste zonde, in eene volmaekte en onbevleete heiligkeit hier op aerde gewandelt heeft, Hebr. VII. 26.

Postquam confessionum, 'quas tum integri *Mennonitarum* coetus, tum primarii quidam ipsorum doctores singulatim, ediderunt, siluam non mediocrem comparauimus; non adeo difficile erit, quid illi de origine humanae Christi naturae recentiori aevo senserint docuerintue, distincte accurateque definire. Ex illis itaque manifestum est, I. post tempus illud, quo *Formula concordiae* in lucem exiit, errorem istum, quod Iesus Christus carnem suam e coelis secum attulerit, quem primi *Mennonis* sectatores probabant, in nulla doctrinae anabaptisticae formula occurrere: II. neque tamen deesse, qui, filium Dei corpus & sanguinem suum de substantia Mariae assumpsisse, perspicue diserteque negant: III. haud paucos eorum, qui *MENNONIS SIMONIS* sectam & instituta sequuntur, veram sententiam suam, vnde originem acceperit Christi humana natura, verborum breuitate & ambiguitate occultare: IV. inter illos melius sapere *Waterlandorum* familiam, atque nobiscum, quod diuinis litteris prorsus consentaneum est, ingenue confiteri, quod humana Christi natura in vtero beatae Mariae virginis ex ipsius semine formata fuerit; id quod non solum ex illorum scriptis publicis, quorum aliqua haecenus vidimus, multisque doctorum priuatorum effatis, quae *KORNELIUS VAN HUYZEN* congeffit, \* sed ex eo quoque manifeste patet, quo alii *Anabaptistae* hanc *Waterlandorum* doctrinam improbare ac impugnare solent. \*\* Praeter hosce *WATERLANDOS* pauci haud dubie in reliquis *Mennonitarum* coetibus, qui idem sentiunt,

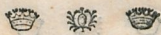
B 2

tiunt,

\* in de historisch Verhandeling van de Opkomst en Voortgang der Doopsgezinde Christenen Part. I. p. 88. seq.

\*\* Vide *Eenighe Extracten*, soo wyt den *Catechismus*, ghesteldt door Reyniet Wybrantsz, als mede wyt eenige Schriften, door Denijs van der Schuere en Iacob Cornelisz. Leeraren in de Gemeente die men *Waterlanders* noemt binnen Amsterdam. Handelende van den persoon Christi pag. 6-27.





tiunt, existunt. Quod enim HERMANNVS SCHYN affirmat, \* hodie Mennonitas fortasse alios omnes ab opinione maiorum suorum de incarnatione Filii alienos esse, & communem Christianorum sententiam amplecti, parum cum iis, quae antea & pluribus recentiorum scriptorum libris annotauimus, conuenit. Neque laudato VAN HUYZEN assentiri possumus, contententi, \*\* quae hodierni *Mennonitae* de humana Christi natura, ex substantia matris suae Mariae vere nata, docent ac propugnant, ea primos & optimos *Abaptistas* iam tradidisse. Equidem confirmare illud ex eo maxime annitit r, quod *Anabaptistae ex Heluetia, Germania & Morauia*, anno MDLV. *Argentati* congregati, omnes vno ore consenserint, quod Filius Dei carnem & sanguinem suum e Maria assumerit, atque hoc dogma strenue tuendum statuerint. Verum eandem rem paulo aliter IO. HENRICVS OTTIVS narrat, \*\*\* conuenisse scilicet *Argentati Anabaptistas Morauos & Germanos* & decreuisse, simpliciter cum Scriptura loquendum, neque rimandum esse hocce incarnationis mysterium. Pars itaque tantum *Mennonitarum*, quod certum exploratumque habemus, inueteratae opinioni de coelesti humanae naturae Iesu Christi origine nuntium remisit. Utinam illam omnes ac singuli reiecissent, non amplius nobis imposita esset necessitas, veriore doctrinam aduersus dissentientes omni studio defendendi, quo officio nostro alio tempore, volente & adiuuante benigno numine, defungemur.

Quum itaque in hodiernum vsque diem non desint, qui de origine humanae optimi saluatoris naturae peruersae sentiunt; neque perinde sit, quidquid de illa credamus ac profiteamur: vestrum est, CIVES CARISSIMI, errores, qui de eadem disseminantur, cane peius & angue fugere atque cauere. Qua de re diuinas scripturas, quae de Iesu Christo luculentissime testantur, Ioh. V, 39, festis hisce diebus pia mente scrutamini, atque illos, qui easdem publice interpretantur, diligenter attenteque audite. Ex horum autem institutione salutarem percipientes fructum, grati erga illos animi officium ne negligatis.

P. P. feria prima Natiuitatis Christi MDCCLIV.

\* in *Historiae Mennonitarum pleniori deduct.* Cap. V. p. 165. Cap. VII. p. 227.

\*\* *libro modo alleg. Part. I. p. 12. 80. sqq. Part. II. p. 132.*

\*\*\* in *Annalibus anabaptist.* ad an. MDLV. §. 3. p. 120.

(L. S.)











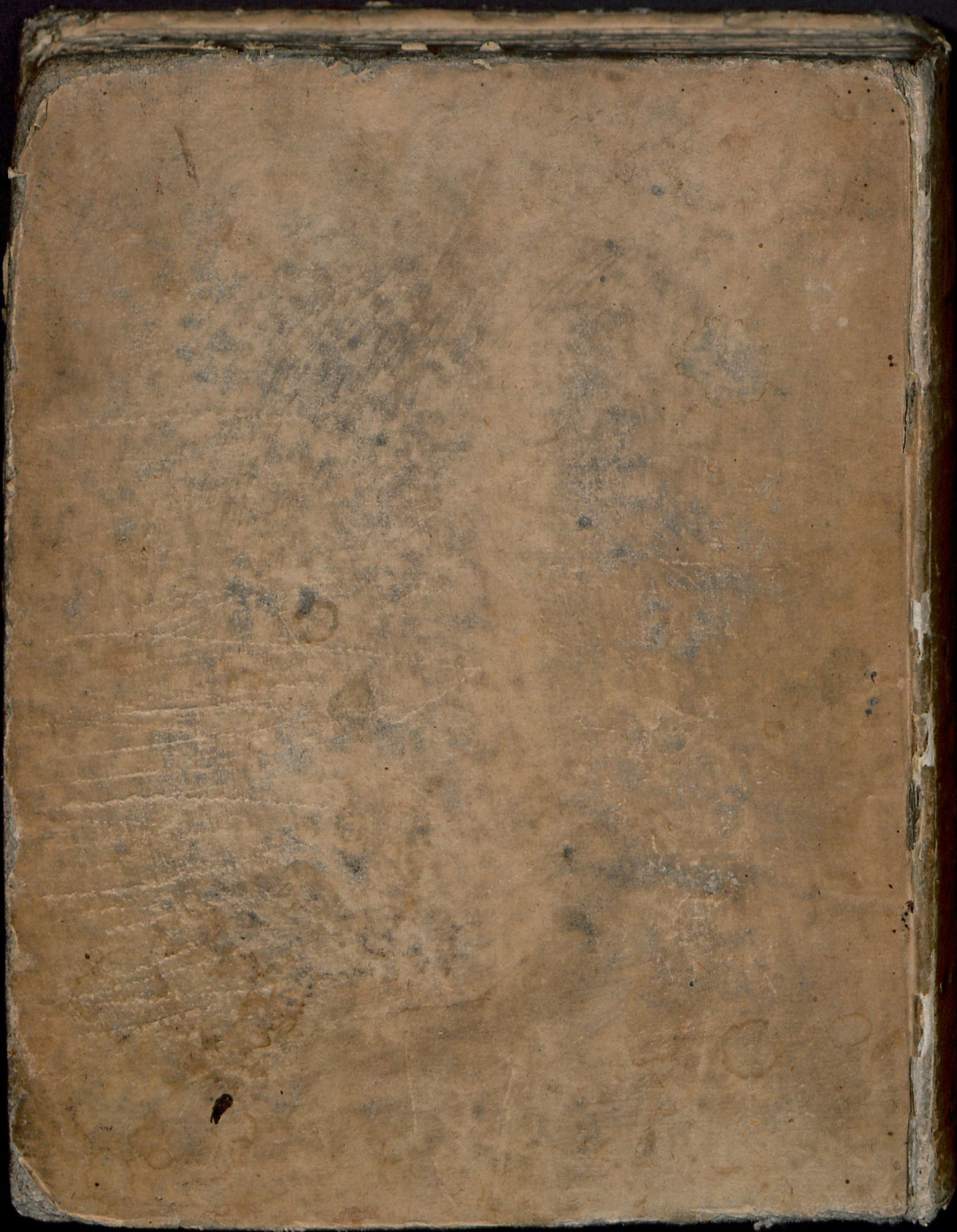
96/1496

X2317207

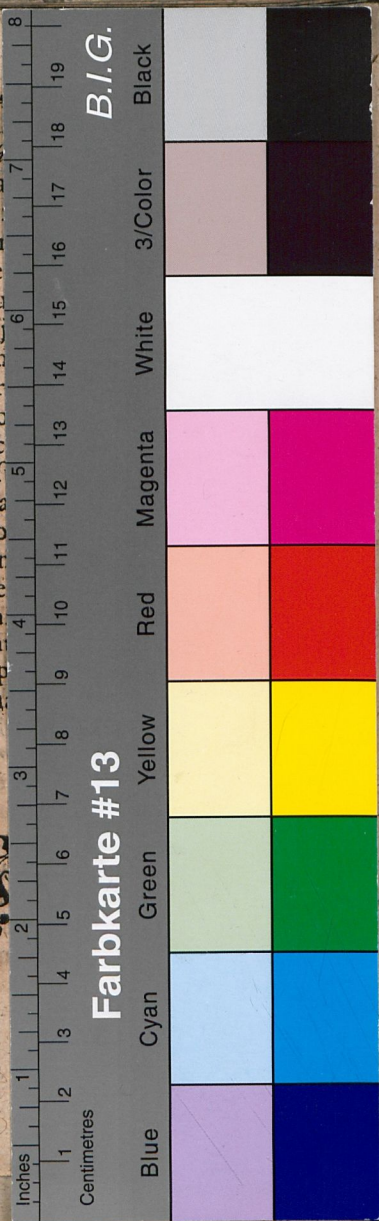
ME











10

MENNONITARVM  
DE ORIGINE  
HVMANAE CHRISTI  
NATVRAE

VERAM SENTENTIAM EXPLORAT,  
EXPLORATAMQVE AD VERBI DIVINI NORMAM  
EXIGIT ET DIIVDICAT,

---

ATQVE  
SECVNDI HAC COMMENTATIONE  
DE  
NATALIBVS SALVATORIS  
SANCTE CELEBRANDIS  
CIVES SVOS ADMONET  
ACADEMIA IENENSIS.



---

IENAE  
LITTERIS FICKELSCHERRIANIS.